

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

De radice contingentiæ. disput. 12.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

operibus, quibus se ad gratiam disposeret.

ad secundum. Ad secundum neganda est maior. Solum enim respicit effectum, ut causa vniuersalior inter efficientes, cuius influxu indifferens est, ut sequatur effectus huius potius rationis, quam alterius, pro ratione influxus causae particularis, qui accesserit. Neque effectus prius tempore, aut natura à causa prima, quam à secunda emanat, sed ab vtraque simul tamquam ab vna integra causa simpliciter, cum neutra per eum praecise influxum, quo re ipsa influit, sit satis, ut sine altera effectum producat.

ad tertium. Ad tertium neganda est maior, si velit, omnem effectum, qui producitur interuenientibus causis secundis, posse produci à solo Deo influente praecise per eum influxum, quo concurrat cum causis secundis, quasi ille solus, sine interuentu causa secundae, ad productionem cuiusque sufficiat. Si vero nihil aliud velit, quam produci à solo Deo, influente tamen per alium maiorem influxum, concessa maiori, & minori, neganda est prima consequentia, si in consequente velit, habere contingentiam illam à solo Deo. Habet namque illam coparationem etiam causarum secundarum, atque ita coparationem earum, ut etiam si per impossibile Deus ageret ex necessitate naturae per solum concursum generalem, quo cum causis secundis influit, maneret nihilominus contingentia in rebus ratione causarum secundarum dumtaxat. Cum enim Deus, solo concursu generali influens, & causa secunda sint vna causa integra effectus causae secundae, neutraque sine altera ad eiusmodi effectus productionem sufficiat, vtiq; sicut in syllogisticis ratiocinationibus, quoniam conclusio inferitur ex vtraque praemissa, & non ex altera tantum, satis est alteram praemissarum non esse necessariam, ut conclusio esse possit non necessaria: ita quando duae causae concurrunt ad producendum eundem effectum, quartum neutra sine altera sufficit, satis est vnam earum non agere ex necessitate naturae, siue ea sit causa prima, siue secunda, ut effectus non oriatur necessarius, sed contingens, ratione alterius partis causae, qua non necessario agit.

DISPUTATIO XII.

De radice contingentiae.

EX iis quae hucusque disputauimus, & multo copiosius ex iis, quae usque ad hunc locum in concordia diximus, perspicuum est, contingentiam esse in rebus, in iis saltem, quae à libero arbitrio mediate vel immediate pendunt. Nunc de totius contingentiae radice, origine, paucis est dicendum, ut ad ea, quae huic articulo propria sunt, commodius accedamus.

Dubio modo. Vt verò id melius intelligatur, sciendum est, complexionem aliquam duobus modis dici posse contingentem, quod ad praesens institutum attinet. Altero quia, si ad naturas extremorum praecise spectes, subiectum non magis vendicat sibi praedicatum, quod de ea affirmatur, quam oppositum. Vt Socratem sedere, est contingens: quoniam Socrates, quantum est ex se, non magis sibi vendicat sedere, quam stare, aut iacere. Contingentia hoc modo sumpta, non excludit fatalem necessitatem. Si namque agentia omnia agerent ex necessitate naturae, proculdubio singula quae eueniunt, quamuis spectatis extremorum naturis, nihil pugnaret aliter euenire, comparatione tamen causarum prout dispositae & constitutae sunt in hoc vniuerso, fatali quadam, atque

A infallibili necessitate eo modo euenirent, quo te ipsa eueniunt: quae causa, iuxta constitutionem & dispositionem huius mundi vniuersi, impeditur posse aliam causam, reuera eam impediret. Quare ea hypothese data, quicumque causas omnes huius vniuersi cognosceret, in illis certò, atque infallibiliter omnia, quae sunt futura cognosceret. Altero verò modo complexio aliqua futura dicitur contingens: quia excludit non solum necessitatem, quae ex naturis extremorum proueniat, sed etiam fatalem atque extrinsecam necessitatem, quae ex dispositione causarum proueniat, ita ut posita haec rerum vniuersitate, quam cernimus, atque eo prorsus modo causis omnibus constitutis, quo nunc re ipsa sunt, indifferens sit talis complexio, ut eueniat, vel non eueniat, ex eisdem causis, ex quibus solet euenire. Atque hoc posteriori modo est nobis sermo de contingentia hoc loco, dum illius radicem inquirimus. Radix namque contingentiae primo modo spectatae, sunt ipsamet naturae complexionis extremorum.

B Disputatione praecedente retulimus sententiam Scoti afferentis, radicem totam contingentiae esse solam voluntatem diuinam: eamque ibidem impugnauimus, & ut periculosam, fideique Catholicae parum congruentem, reiecit. Vt ergo pateat, quibus causis diuersarum rerum contingentia, tamquam radici, atque origini vnde emanet, tribuenda sit, sciendum est. Rerum quasdam esse, quarum productio & conseruatio ita à solo Deo pender, ut vi agentium naturalium nulla ratione destrui possint: cuiusmodi sunt Angeli, caeli, humanus animus, & materia prima: quasdam verò, quarum conseruatio non pender à solo Deo. Rursus, rerum, quasdam esse, quae pertinent ad ordinem naturae: alias verò, quae ad ordinem gratiae, sempiternaeque felicitatis spectant: qualia sunt media supernaturalia, quibus ad beatitudinem sempiternam disponimur, & preparamur.

C Sit ergo prima conclusio. Cum nihil creatum necessarium sit comparatione primae causae, ut q. 1. artic. 4. disput. 1. demonstratum est, sed cuncta ita ab eo effecta sint, ut potuerint non esse, radix totius contingentiae, quae cernitur, tum in eo quod fuerint, ea quae primò à solo Deo producta sunt, qualis fuit prima constitutio huius mundi vniuersi quo ad omnes suas partes, atque ornatus illius, tum etiam in eo quod conseruentur & persequerentur ea, quorum conseruatio à solo Deo pender, soli liberae voluntati diuinae est tribuenda. Non est tamen Deus appellandus causa contingens, sed libera, comparatione huiusmodi effectuum: qui licet liberè ab eo fuerint producti, atque adeò non sunt in eo sensu effectus contingentes, quasi casu ac fortuito ex concursu duarum diuersarum causarum, & praeter intentionem vtriusque sint producti, sed sunt effectus liberi, quatenus tamen & effici, & non effici, à sua causa potuerunt, ab eademque conseruari, & non conseruari in futurum possunt, dici iure optimo possunt, & fuisse, & fore contingentem. Atque ita cum ceteris Doctoribus deinceps loquemur, & in eo sensu hoc loco radicem contingentiae eorum inuestigamus. Proposita conclusio notissima est: quoniam eiusmodi omnes effectus ex sola libera voluntate diuina habent, quod & esse, & non esse possunt, ac proinde illa sola radix, & tota ratio contingentiae eorum dicenda est.

D Antequam subiiciamus sequentes conclusiones, notandum est. Satis verisimile videri, quamuis in brutis, neque ea libertas sit admittenda, quae disput. 2. diximus

Prima conclusio. Rerum contingentia quatenus ad Deum referenda sit.

Libertatis argumentum in brutis, non libertas admittitur.

diximus esse in amentibus & pueris, antequam perueniant ad eum usum rationis, qui a culpa & merito sufficit, esse nihilominus in eis vestigium quoddam libertatis quoad aliquos motus, ita vt in eorum potestate sit, in vnam, aut in alteram partem moueri. Quando namque bellua fatigata ex diuturna sessione ambulare appetit, neque in aliquem peculiarem locum trahitur a notitia & appetitu alicuius obiecti, quod in eo loco sit, planè in potestate ipsius videtur esse situm, in vnam, aut in alteram partem moueri. Non tamen tantum vestigium libertatis concedam belluis, vt si ab appetitu, praua cognitione alicuius obiecti, incitètur in obiectum certum, nullaque existente causa, qua retardentur, vt metu fustis, aut alterius rei, in potestate ipsarum sit non moueri in tale obiectum. Qui tamen neque vestigium hoc libertatis bestiis voluerit concedere, is nulla ratione appetitui brutorum radicem proximam alicuius contingentia tribuere debet.

Obiectio.

Verum obiicies, quamuis libertas, aut illius vestigium (si constituendum sit) formaliter & tantquam in subiecto sit in appetitu, tamen tamquam in radice est in cognitione & notitia indifferenti, quæ liberum actum antecedere debet: hæc autem esse non potest in brutis: eò quòd esse debeat cognitio collatiua & comparatiua vnus obiecti cum alio, & quæ inter vnum & alterum obiectum discernat: quæ tamen in brutis esse non potest. Imò verò, vt brutum indifferenter dirigere possit gressum in vnam, aut alteram partem, necesse est cognoscat finem quò tendit, sub ratione finis, & singulas rationes conuenientia: aut disconuenientia, quæ sunt in dirigendo potius gressum per vnam, quam per alteram partem, & conferat illas inter se, atque ex collatione inferat & colligat, quæ conuenientia aliis præponderent & fortiores sint: vt item indifferenter surgat, vel adhuc se contineat & perseueret iacens, aut indifferenter gressum mittat, vel pedem contineat, necesse est cognoscat actus ipsos, & negationes eorum, & rationes bonitatis & conuenientia, quas habent, illaque conferat inter se: quæ omnia valde sunt aliena à brutis.

Responsio. Libertas ad lethalem culpam & meritum necessaria, quæ cognitionem intellectus requirat.

Dicendum tamen est, quamuis vt quis præditus ea arbitrij libertate dicatur, quæ ad lethalem culpam ac meritum sufficiat, & ad opera artis atque humanæ prudentia: vel mediocriter exercenda, necesse sit, non quidem, vt quoties liberè quouis modo operatur, ea omnia cogitet, & de eis omnibus deliberet, quæ in argumento proposito continentur, sed vt potens sit ea omnia cogitare, atque de eis omnibus deliberare, plus vel minus, prout maiori ingenij perspicacitate, ac naturali prudentia fuerit præditus, & prout plus in rebus agendis fuerit exercitatus, maioremque experientiam ac dexteritatem in consiliis ineundis fuerit consecutus: nihilominus necesse non esse, vt quoties homines quicquam, vel quoad exercitium, vel quoad speciem actus liberè exercent, illa omnes cognitiones & deliberationes antecedant. Ij namque flagitiosissimi homines, qui nihil de sua salute, & de lege Dei curant, aut etiam cogitant, sed tamquam bruta animalia ad delectationes gustus & tactus feruntur, certè, quado oblata eis re turpi sub ratione delectabilis, statim in illam consentiunt, sine talibus collationibus & ratiociniis id efficiunt, satisque est, si ea omnia potuerint cogitare, & de eis deliberare, idque facere omiserint, vt liberè quoad exercitium & speciem actus id voluisse dicantur, & vt ad lethalem culpam eis imputetur. Quando item prudentes aut imprudentes homines aliquò tendunt, gressusque magis, vel

minus concitatos emittunt, & versus vnam, aut alteram partem itineris, aut inuij loci eos emittunt, atque gressus aliquantulum continent, vel iter prosequuntur, liberè sanè hæc omnia efficiunt, neque ratiocinantur ac deliberant, quæ in argumento proponuntur, vt experientia ipsa testatur, sed satis ad id est, notitia ampli spacij, per quod gressus conficiunt, vnà cum innata libertate ad vno vel altero modo ambulandum, aut ad gressus continentium. Eodèmq; modo, vt brutum, quando à quiete surgit, atque vel ambulare libet, vel ad querendum cibum qua parte se obrulerit pergit, sanè vt hanc vel illam lineam gressuum conficiat ex infinitis, quas versus partem anteriorem potest conficere, itèmq; vt gressus magis aut minus concitatos emittat, & vt nunc primum gressum conficere incipiat, aut paulò post, atque vt interdum gradum contineat, aut vterius progrediatur, satis videtur esse notitia totius spacij quò pergere potest, vnà cum innato suo vestigio libertatis, qui in appetitu ipso residet, seu (quod idem est) vnà cum innato suo vestigio dominij eorundem actuum, vt penes se sit, vnam vel alteram lineam conficere, aut tardius, vel celerius illam absolueret, aut nunc, vel paulò post illam incipere, & denique gradum interdum continere, aut vterius progredi. Etenim quando libertas, vel libertatis vestigium ex parte appetitus adest, neque obiectum tam vehementer permouet, vt appetitum pro sui qualitate necessitet, sola libertas, aut libertatis vestigium sufficit, vt eum motum non imperet, quem potest imperare, atque ad eò necessaria nõ est notitia negationis motus, vt motum non imperet: neque enim, vt brutum aut homo motum non imperet, necesse est, vt velit, aut appetat non imperare eum, ad quod necessaria esset cognitio negationis motus, sed satis est, si merè negatiuè se habeat, motum non imperando, vt potest, quod non satis ab aliquibus animaduertitur. Eodèmq; modo quando libertas aut libertatis vestigium adest, à sola libertate, aut libertatis vestigio prouenit, quòd existente eadem notitia obiecti & via, motus concitatio, aut minus concitatus imperetur. Porro singula, quæ hæcenus dicta sunt à vestigio libertatis pendere, sufficientissima sunt ad radicem proximam contingentia alicuius in bruti appetitu constituendam, vt ex se est notissimum.

Ad libertatis vestigia qualis cognitio sufficit.

Ad obiectionem ergo in primis dicendum est, nos neque constituere libertatem in cognitione potius, quam in appetitu, vt eam constituit Durandus, neque item constituere tot iudicia & imperia potentia cognoscentis, quot alij constituunt: quin potius arbitrari, solam simplicem notitiam obiecti in ratione delectabilis, aut in ratione alia appetibilis, sufficere ad appetendum, non solum sensitiuo appetitu brutorum, sed etiam voluntate humana & angelica, de qua re aliquid dicemus inferius in materia de peccato angelorum, & diximus fufius r. 1. q. 9. art. 1. vbi Aristotelem ea de re exposuimus. Dicendum deinde est, ad vestigium libertatis brutorum satis esse notitiam ampli spacij, per quod gradiendo, volando, aut natando possunt iter conficere: satis item esse, quòd notitia obiecti, ex cuius imaginatione dicuntur, non tam vehementer moueat, vt pro qualitate appetitus bruti illum necessitet ad actus exercitium, vt explicatum est: neque necessarias esse cognitiones, collationes, & demonstrationes, quæ in argumento commemorantur, vt etiam explicatum est.

His ita constitutis, fit secunda conclusio. Si secludas liberum arbitrium tam hominum quam Angelorum,

Secunda conclusio.

Verum contingit quae ratione solentur.

Tertia conclusio. Contingentia videtur proxima ad remotionem effectuum secundarum causarum.

Sic omnes effectus contingit immanitate emanant a proxima radice contingit.

gelorum, atque appetitum sentientem bestiarum ad actus quosdam, in quibus cernitur vestigium libertatis, posita constitutione mundi vniuersi, quae nunc est, Deum nihil agere supra communem cursum, ordinemve inditum rebus, tollitur contingentia ab effectibus omnibus causarum secundarum, omniaque fatali quadam necessitate opus est euenire. Probaturs conclusio, quia his omnibus positis, causae omnes secundae agent ex necessitate naturae, & quae, iuxta constitutionem huius vniuersi, potuerit alteram impedire, re ipsa impeditur: ergo quaecumque euenierint, ita euenient, vt ex suis causis non possint re ipsa aliter sese habere, atque adeo fatali, atque extrinseca suarum causarum necessitate euenient.

Tertia conclusio. Posita eadem constitutione vniuersi, Deumque nihil agere supra communem cursum, ordinemve rerum, radix prima, remota tamen, contingentiae effectuum omnium causarum secundarum ad ordinem naturae spectantium, est voluntas Dei, quae liberum arbitrium hominum, & Angelorum condidit, atque appetitum sentientem bestiarum, quae circa aliquos actus quasi vestigio quodam libertatis praedita videntur: proxima vero & immediata radix est liberum arbitrium Angelicum, & humanum, & appetitus sentiens bestiarum, quo ad eos actus, in quibus bestiae vestigium libertatis habere videntur. Prima pars, nempe quod voluntas diuina sit prima radix, notissima est, quoniam cum, si quid aliud rationem habeat radicis contingentiae, necessarium sit illud tandem habere esse a voluntate diuina, vtique necessarium quoque est voluntatem diuinam semper primam radicem constitutere. Secunda vero pars ex eo probatur, quonia cum caetera causa secunda ex necessitate naturae agant, atque vnaquaeque non impedita, existentibusque circumstantiis, quae re ipsa sunt, determinata sit ad id quod agit, ad idve quod positus eiusdem circumstantiis ex ipsa sequitur, solum vero liberum arbitrium Angelicum & humanum in sua potestate habeant hoc aut illud vno vel altero modo agere, vel omnino abstinere ab operatione, quae ab ipsis sit nata emanare, nec non appetitus sentiens bestiarum, qui ad aliquos actus vestigium habet libertatis, consequens est, vt contingentia cuiuscumque effectus qui a causis secundis proficiscitur, ex aliqua illarum trium causarum, tamquam ex proxima radice proueniat.

Quo loco animaduertendum est, aliud esse omnem effectum contingenter causarum secundarum emanare proximè ab aliqua illarum trium causarum, aliud vero radicem proximam contingentiae cuiusque eorum esse aliquam illarum trium causarum, primum namque est falsum, secundum verum. Etenim plurimi effectus contingentes emanant immediatè a causis naturalibus, radix tamen immediata contingentiae eorum, non est causa ipsa naturalis, a qua oriuntur necessitate naturae, sed aliqua illarum aliarum trium. Vt quod haec lucerna, ad quam literis operam naou, lumen modò ex se emittit, effectus est contingens, qui potuit non esse: & cum necessitate naturae oriatur ab ipsamet lucerna tamquam a causa naturali, radix tamen contingentiae illius, non lucerna, sed is fuit, qui illum per suum liberum arbitrium accendit, tum etiam omnes causae liberae, quae concurrerunt ad confectionem huius olei, & caeterarum rerum, quae ad inflammandam lucernam necessaria sunt. Quò fit, vt non solum effectus, qui ab illis tribus causis immediatè emanant, contingentes sint, sed etiam ex permixtione earum cum causis naturalibus in hoc vniuerso, innumeri effe-

ctus causarum naturalium, sint etiam contingentes. Neque verò sola variatio, quae oritur in effectibus causarum naturalium ex immediato influxu alicuius illarum trium, efficit contingentiam in effectibus causarum naturalium, sed etiam quaecumque alia, quae ex huiusmodi effectibus oritur vterius in quibuscumque aliis effectibus causarum naturalium, quos mutata quacumque circumstantia facile est variare, efficit in eis contingentiam.

Dictum est in conclusione proposita, Deo nihil operante supra communem cursum ordinemve inditum rebus: quoniam si vel aliquid eo modo efficiat, vel subtrahat concursum causis naturalibus quodam modò debitum, tunc contingentia effectuum causarum naturalium in voluntatem diuinam tamquam in immediatam radicem etiam reductetur. Quòd enim ignis Babilonicus non combusserit tres illos pueros, quos, si suae naturae relinqueretur, combussisset, in voluntatem diuinam, quae liberè suum concursum generalem subaxit, referendum est. Verum cum nihil horum soleat efficere, nisi propter ordinem gratiae, nempe vt sic homines, vel ad fidem trahat, vel in fide magis confirmet, vel ad aliquid simile, huiusmodi effectus in iis, qui pertinent ad ordinem gratiae merito numerari possunt.

Non percensuimus hoc loco inter radices contingentiae, effectus illos, in quibus 1. 2. q. 13 art. 2. & ad Aristotelem 4. Physicorum dicebamus cerni contingentiam, qualis cerneretur in fractione vasis pleni aqua, si ea congeletur, nec haberet aer externus quae ingrederetur ad replendum vacuum: tunc enim, si vas omni ex parte fuerit vniforme & equalis omnino resistentiae, cum non sit maior ratio, quare hac parte potius quam illa frangatur, necessariò verò frangendum sit, ne detur vacuum, profectò qua parte fractio acciderit, dicitur a casu & fortuna, ac proinde contingenter fieri. Quòd si quis contendat, non bene inferri, ex simillima singularum partium vasis per omnia aequabilitate, non esse maiorem rationem quare in eo euentu hac potius parte, quam illa frangendum sit, praebat Deus per specialem influxum aequalem resistendi vim ei parti vel partibus, quibus dicitur fractionem fieri debere: inde enim fiet iam, vt non sit maior ratio, quare hac potius parte, quam illa frangi debeat, cum aequalem resistendi vim singulae partes a Deo acceperint. Idem eueniet in ruptione funis tenuissimi, omnique ex parte aequabiliter resistentis, si in contrarias partes maxima vi adhibita eius extremitates distraherentur. Item, si bellua obicerentur duo obiecta, ita eius appetitui consona, & attemperata, vt aequabiliter a quouis eorum attraheretur, & simili modo non esset maior ratio, quare potius vi appetitus, atque obiectorum, caeterarumque circumstantiarum concurrentium, moueretur in vnam partem, quam in aliam. In his omnibus euentibus existimabamus, emanatos esse effectus a suis causis. quoniam ridiculum esset asserere in propositis euentis, nec vasis, aut funis fractionem, aut motum belluae futurum. At cum non esset maior ratio, quare in vno puncto vasis, aut funis, quam in aliis fieret fractio, aut quare potius sequeretur motus in vnam partem, quam in aliam, dicebamus contingenter, effectus illos esse ita euenturos, vt tulisset casus. Quoniam ergo hi, & alij similes euentus non videntur posse naturaliter contingere, nisi fortè in bellua, quae cum vestigium libertatis appetitus sentientis videatur habere, ratione illius, in quam parte libuerit, in tali euentu constituta moueri poterit, non curauimus

An dari possit proxima alia contingentia ratio.

mus

mus eos inter radices alias contingentie immedia-
tas recensere.

Quarta con-
clusio.
Contingentia
effectuum per-
tinentium ad
ordinem gra-
tia qua sit
radix.

Quarta conclusio. Contingentia effectuum ad
ordinem gratia spectantium, partim in humanam,
aut Angelicam voluntatem, & partim in volunta-
tem diuinam, tamquam in proximam & immedia-
tam radicem, reducenda est, prout effectus liberè
emanauerit, vel à sola voluntate diuina, vt fuit in-
carnatio Filij Dei, & infusiones aliquorum habi-
tuum ac donorum, vel à voluntate creata, coope-
rante & coadiuuante diuina per auxilium aliquod
speciale. Conclusio hæc adeò nota est, vt probatio-
ne non indigeat.

DISPUTATIO XIII.

Virum omnia que in tempore sunt, fuerunt, ac
erunt, sint ex aternitate Deo presentia se-
cundum suas proprias existentias.

Confirmata rerum contingentia, explicandum
est, quomam pacto futura contingentia à Deo
cognoscantur, & qua ratione presentia, quam de
illis habet, cum eorumdem contingentia cohereat.
Antequam autem quaestionem hoc loco à D. Tho-
ma propositam discutiamus, tribus sequentibus di-
sputationibus varias eisdem de rebus Doctorum
sententias examinabimus. Atque vt expeditius di-
sputatione sequente sententiam D. Thomæ discu-
tere possimus, proposita difficultas est nobis ante
omnia disputanda.

D. Thom. sen-
tentia de exi-
stentiis rerum
simul in aterni-
tate expo-
nitur.

Vt tam ex hoc articulo, quam ex multis aliis
locis, quæ Capreolus in 1. d. 36. q. 1. & d. 38. q. 1. re-
fert, est apertissimum, Diuus Thomas asseruit, om-
nia, quæ decursu temporis sunt, fuerunt, & erunt,
esse ex aternitate presentia Deo in sua aternitate
secundum illud idem esse existentia. quod extra suas
causas decursu temporis habent, habuerunt & ha-
bebunt, ita vt, quæ in tempore successiue fiunt, in
aternitate sint simul quoad esse, quo successiue in
tempore fiunt. Etenim cum aternitas, vt q. 10. art. 1.
disputat. 1. 2. & 4. ostensum est, sit secundum se du-
ratio quædam indiuisibilis tota simul vnité habens
largitudinem duratiuam infinitam, qua coexistit &
correspondet tota toti tempori & tota singulis par-
tibus ac punctis illius, non secus ac humanus ani-
mus totus est in toto corpore humano, & in singu-
lis illius partibus, & essentia diuina tota est in vn-
uerso orbe, imò & in infinito spacio, quod extra or-
bem quaquà versus diffusum imaginatione appre-
hendimus, & tota in singulis partibus & punctis
illius, sit, vt totum tempus, & quicquid in eo est,
aut sit successiue, coexistat & sit in indiuisibili nūc
aternitatis, ante quod nihil est, & post quod aliquid
non est, in quo neque cernitur prius, aut posterius,
neque præteritum aut futurum, sed duratio indiui-
sibilis tota simul, vt disputatio 2. citata ostensum
est. In hoc sensu defenditur D. Thomæ sententia à
Caietano hoc loco, Capreolo locis citatis, & Ferrar-
iensis 1. contra gentes, cap. 66. & 67. & impugna-
tur à Scoto, Durado & alijs. Quare reiciendi sunt
Syluester in Conflato. Herueus in 1. d. 38. atque
Hispalensis, eadem d. q. 1. qui contendunt, Diuum
Thomam non esse intelligendum de esse existentia,
quod res, quæ in tempore sunt successiue, ex aterni-
tate habeant in aternitate, sed de esse obiectiuo
& cognito, quo cognoscantur quoad illud idem es-
se existentia quod decursu temporis habebunt.

Sententiam

Sententiam hanc D. Thomæ impugnant Scotus

in 1. dist. 39. Durandus d. 38. quaest. 3. Gregorius &
Gabriel eadem dist. Aureolus apud Capreolum lo-
cis citatis, & plerique alij. Primò, quoniam quod
non est, nulli rei potest coexistere: coexistentia nam-
que requirit existentiam vtriusque extremi: sed fu-
tura nondum sunt, neque fuerunt: ergo nec Deo,
nec aternitati coexistunt ex aternitate, ac proinde
non sunt presentia Deo secundum esse existentia
ex aternitate.

D. Thomæ
vtriusque
impug-
nant.
Primò.

Secundò, sicuti in Deo aternitas complectitur
omne tempus, ita immèditas diuina essentia com-
plectitur seu attingit omnem locum: sed Deus ne-
que est presentis, neque coexistit alicui loco, ante-
quam locus existat, vt quaest. 8. & 10. explicatum
est: ergo neque aternitas erit presentis, aut coexistet
alicui tempori, antequam tempus ipsum existat:
quò fit, vt tempus futurum, quod nondum existit,
nec modò, nec ex aternitate coexistat, presentisve
sit aternitati.

Secundò.

Tertiò, quæ non possunt coexistere inter se, nec
poterunt cum vno tertio coexistere: sed præteritum
tempus, & futurum non possunt simul inter se co-
existere: ergo non possunt ex aternitate esse pre-
sentia Deo secundum suum esse existentia, aut a-
ternitati coexistere.

Tertiò.

Quartò, si quæ successiue sunt in tempore, ex
aternitate essent simul in ipsa aternitate, cum con-
tradictoria sint successiue vera in tempore, quippe
cum hac propositio, *Adamus est*, quorundam fue-
rit vera, & hæc *Adamus non est*, modò sit vera, con-
tradictoria essent simul vera in aternitate, quod est
absurdum.

Quartò.

Quintò, si quæ successiue sunt in tempore, ex
aternitate essent simul in ipsa aternitate, sequere-
tur, non esse cuiusque rei, quæ generatur, non præ-
cedere esse eiusdem rei. Sequeretur præterea, esse
eiusdem rei esse productum, antequam in tempore
produceretur, atque ita vel bis produci, vel nò posse
produci in tempore, quæ sunt valde absurda.

Quintò.

Vt intelligatur, in quo sensu doctrina hæc D.
Thomæ defendi possit, sciendum est, Verba, quibus
in enunciationibus vtriusque tamquam copulis, præ-
ter suum significatum principale, ad significare du-
rationem aliquam tamquam mensuram veritatis ea-
rundem enunciationum. Si namque verbum sit
presentis temporis, durationem presentem, si præ-
teriti, præteritam, si futuri futuram durationem con-
significat. Porro duratio presentis, quod ad rem at-
tinet, de qua modò agimus, duplex esse potest, nempe
vel tempus aut punctum temporis presentis, vel
aternitas, quæ semper est presentis. Duratio verò
præterita, vel futura, esse nequit aternitas: quippe
cum in ea secundum se sumpta, nec præteritum,
nec futurum esse possit. Quò fit, vt verba tam præ-
teriti, quam futuri temporis nec ad significant, nec
ad significare possunt aternitatem tamquam men-
suram veritatis propositionum, sed solum tempus,
in quo ratio præteriti & futuri esse potest. Quare
sensus harum propositionum, *Adamus est*, duplex
esse potest. Vnus, *Adamus in duratione temporis pre-
sentis, aut momenti temporis presentis, est*, in quo sensu
est falsa. Alter, *in duratione presentis, quæ est aternitas*.
Atque in hoc sensu propositio est vera: quoniam in
nunc, indiuisibili quidè, at infinito, aternitatis, quod
comple

Existencia
vtrius
omnium
simul in aterni-
tate quoque
de deum
possit.